

Maja 1991, u državi koja se u ognju razvaljuje na komade pri čemu će poginuti četvrt miliona ljudi, "Alef" 27 ostaje potpuno pripremljen u Novom Sadu ali zaleđen, da nikada ne bude štampan. Stvarni urednik, i tehnički urednik, i ujedno spiritus movens "Alefa", Boban Knežević, nastoji da svoju energiju usmeri na nešto novo, nešto slično. Pošto se njegov besplatni "Perpetuum mobile" vrlo brzo zaustavio, time potvrđujući izvesne zakone fizike, Boban Knežević u proleće 1993. pokušava da pokrene SF, F i H magazin latinicom (latinicom, u Srbiji) u obliku tanke knjige malo većeg formata (150 sa 240 mm) sa knjižarskom, pretplatnom i ličnom (u fandomu) prodajom. ("Što se tiče načina prodaje časopisa 'Znak sagite', okrenuli smo se ka pretplati i prodaji pouzećem uz svega par knjižarskih mesta" (Reč urednika, časopis "Znak sagite" br. 1, str. 3).

Namera je bila da ovo izlazi samo nekoliko puta godišnje ali da ipak bude u nekom smislu naslednik mesečnog "Alefa" (vidi: ibid, str. 2). Želeo je Boban ovo nasleđivanje da postigne bez kioske prodaje, i to u vremenima užasne agonije države i privrede. Startovao je sa 200 pretplatnika ali je taj broj polako opadao i nakon pet godina i pet brojeva (tako da bismo mogli u šali reći da je to bio godišnjak!) časopis "Znak sagite" se ugasio. U broju 4, na str. 664, Boban će napisati: "Pre nekih četiri godine, kada sam pozvao čitalačku publiku da se izjasni o "Znaku sagite 4", odazvalo se tačno 15 (petnaest) ljudi. (...) časopis "Znak sagite" je izdahnuo".

Nijednog trenutka nije ni bilo ničeg što bi privuklo decu i omladinu, uprkos činjenici da SF mora imati stalni podmladak da bi opstala; tmurne korice, sa mnogo tamnosive površine i malom ilustracijom opet nekih ugasitih i tmurnih boja i sadržina mogle su samo odbiti mlade. Dizajn petog broja je sasvim promenjen, slika je najzad preko cele strane, ali to je jedna krajnje odbojna

i arogantna iskežena zubata faca iz horora, niko to ne bi kupio svom detetu za rođendan. Ime časopisa bilo je potpuno podudarno sa imenom Bobanove edicije knjiga "Znak sagite" tako da, ako pitamo kako se *zasebno od te edicije* časopis zvao, konstatujemo da se nije ni zvao nikako, a mi smo mu ovde nadenuli provizorno ime "časopis 'Znak sagite'" da bi se znalo o čemu uopšte govorimo. U žanrovskom pogledu startna namera je bila da časopis "Znak sagite" sadrži 50% SF, 25% F i 25% H, ali naslovne ilustracije su samo 20% SF (samo jedna, na br. 3, sa kurirom na svemirskom skuteru), 20% F (samo jedna, na br.2) a 60% horor; međutim ako se uzme u obzir koliko je horor-ilustracija na br. 5 veća po površini, intenzitetu boja, i upadljivosti, vidimo da je prevlast horora zapravo bila mnogo veća, možda 80%. Umesto da misli o potrebama srpske mladosti, urednik je išao na vrh vrha starog, njegovog Ju-fandoma, koji se, međutim, krunio zbog političkog i ekonomskog raspada Druge Jugoslavije i naprosto zbog proticanja godina (ljudi odlaze, upregnu se u porodične obaveze, gube interesovanje... umiru...) a onda je i preostalu malu četvu najvernijih pokolebao i razvejavao prelaskom na horor i pokušajima da i njih i sebe prestroji u horor i u papazjaniju (postmodernizam) i da tim putem pridobije možda neki deo literarnog establišmenta, koji ga je, međutim, tvrdo odignorisao. Još jedna namera urednika/izdavača je bila da ugasi "Perpetuum mobile" nastavi da izlazi kao "magazinski deo" ili segment časopisa "Znak sagite".

- (1) Knežević, Boban, Reč urednika, časopis "Znak sagite" br. 1, mart 1993, str. 2-3.
- (2) King, Stiven, "Balada o fleksibilnom metku", preveo Goran Skrobonja (prva priča, dakle udarna, pa odmah horor...). Časopis "Znak sagite" br. 1, str. 5-36.
- (3) Marković, Aleksandar, "Drvo koje jede zmajevе", kratka fantazijska priča o drvetu u stripu "Čarli Braun" koje svaki put pojede tom sedmogodišnjem dečaku papirnog zmaja. Onda i sam Čarli uđe u krošnju... i stvar postaje horor. Iritiran time, Dobrosav-Bob Genije Živković ovako je komentarisao ovu priču kad je bila na konkursu (str. 146): "Otkriću vam ime druge priče u seriji: 'Čili Vili cepa jetru Paji Patku!'"'. Časopis "Znak sagite" br. 1, str. 37-41.
- (4) Mateson, Ričard, "Pij moju krv", preveo Vasa Ćurčin, horor. Časopis "Znak sagite" br. 1, str. 42-7.
- (5) Jakšić, Zoran, "O zebri i ibisu", kratka fantazijska basna locirana u Africi. Dakle prve četiri priče, i prvih 50 stranica, nisu SF. Časopis "Znak sagite" br. 1, str. 48-50.
- (6) Silverberg, Robert, "Zona kloniranja", prevela Milena Šaljić, tvrda SF priča o latinoameričkom diktatoru koji se okružio svojim klonovima da bi eventualni atentatori i pučisti uvek likvidirali po jednog klona, nikada njega

samog. Ali, to mu i nije bio previše pametan potez, jer... Časopis "Znak sagite" br. 1, str. 51-64.

- (7) Macan, Darko, "Mnogo puta devet koraka", dobra hrvatska kratka SF priča o međuplanetarnom ratu viđenom iz perspektive jednog seoskog roba koji ima tri noge a dužnost mu je da uporno hoda po jednom valjku-točku sa devet prečaga, na taj način ga okrećući da bi se iz nekih poljoprivrednih plodova cedilo ulje. Časopis "Znak sagite" br. 1, str. 65-7.
- (8) Elison, Harlan, "Trči, Žuće, trči", prevela Milena Šaljić, nastavak bliskofuturske post-holokaustne SF priče "Dečak i njegov pas", časopis "Znak sagite" br. 1, str. 68-76.
- (9) Šerović, Jelena, "Zašto u Beogradu ima toliko rotvajlera?", prva ženska priča u ovom časopisu, nažalost i jedina koju je Šerović ikada napisala. Poprište radnje je Dagroeb, što zvuči kao Zagreb, zar ne. (Ali nije, nego se dosetite sami šta je.) Parodija na SF. Da li ste znali da je u Beogradu u vozilima gradskog prevoza (GSP) takva gužva da oni koji su već unutra, ako su studenti fizike, nastoje da spreče otvaranje vrata na stanicama jer ako nagrne još putnika, zbijenost će se toliko povećati da će se svi skupa pretvoriti u singularitet? Časopis "Znak sagite" br. 1, str. 77-80.
- (10) Plauger, P. J, "Dete svih doba", prevela Milena Šaljić, to je klasik, arhetipska Plaugerova SF priča "Dete za sva vremena" koja je definisala čitav jedan pod-žanr. Ta devojčica je stara nekoliko hiljada godina. Časopis "Znak sagite" br. 1, str. 81-93.
- (11) Filipović, Dragan R, "Zid", kratka fantazijska priča o dve žene, o jednom smutljivcu koji im se nabacuje, i o jednoj fresci na obližnjem zidu. Časopis "Znak sagite" br. 1, str. 94-6.
- (12) Zanimljivosti -- 6 najdužih i 7 neobičnih SF naslova, časopis "Znak sagite" br. 1, str. 97.
- (13) MakHejl, Brajan, "Postmodernistička proza", esej, preveo A. B. Nedeljković (mada to nigde nije naznačeno), časopis "Znak sagite" br. 1, str. 98-103.
- (14) Elison, Harlan, "Zašto deca ne liče na roditelje?", esej, preveo anonimus, časopis "Znak sagite" br. 1, str. 104-12.
- (15) Skrobonja, Goran, "Čudesni svet RPG", esej o FRP igricama (vidi Rečnik), časopis "Znak sagite" br. 1, str. 113-19.

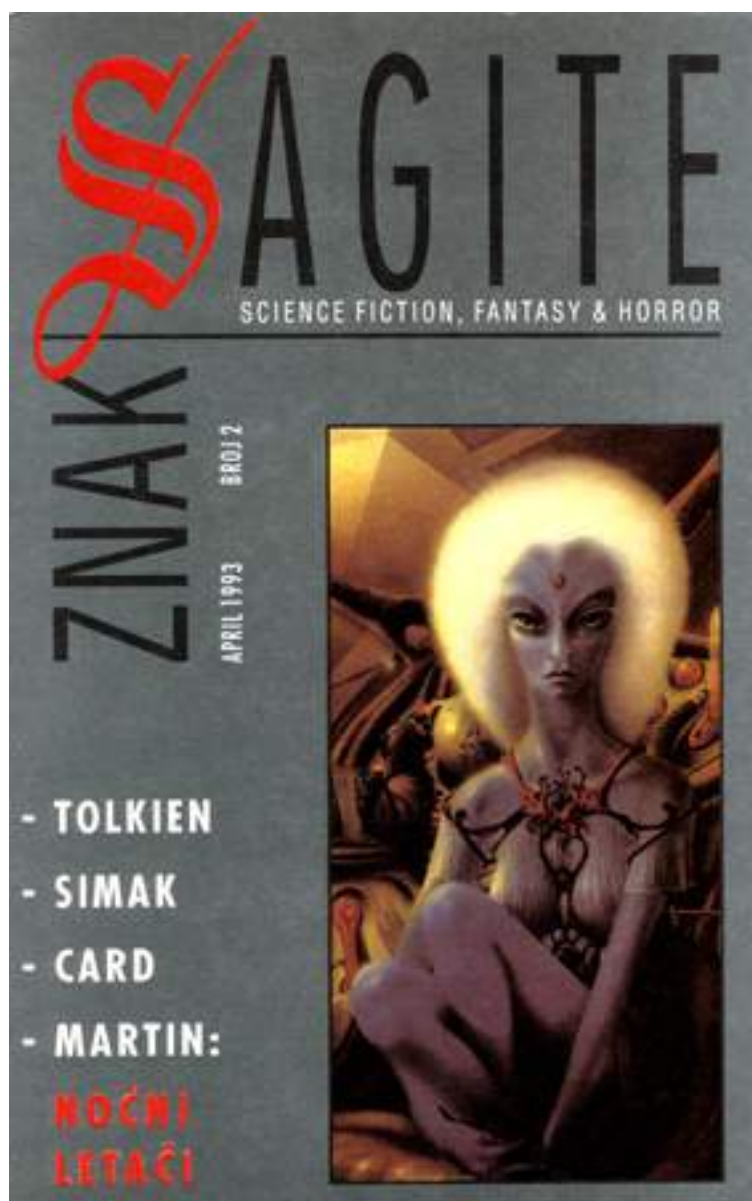
- (16) Skrobonja, Goran, intervju sa njim, vodio anonimus, verovatno urednik. Časopis "Znak sagite" br. 1, str. 120-2.
- (17) Ćurčin, Vasa, "Fandom, dolazak u (klub) 'Lazar Komarčić' mnogima je promenio život!", esej, časopis "Znak sagite" br. 1, str. 123.
- (18) Fančović, Marko, prikaz neprevedenog romana (to znači, još ne prevedenog na srpski): Robert Silverberg, *Lice voda*, 1991, časopis "Znak sagite" br. 1 str. 124.
- (19) Fančović, Marko, prikaz neprevedenog romana: Stiv Erikson, *Plaža rubikon*, 1986, ibid.
- (20) Fančović, Marko, prikaz neprevedenog romana: Stiv Erikson, *Krugovi crnog časovnika*, časopis "Znak sagite" br. 1, str. 125.
- (21) Fančović, Marko, prikaz neprevedenog romana: A. A. Atanasio, *Poslednje legende Zemlje*, ibid.
- (22) Fančović, Marko, prikaz neprevedene kolekcije priča: Orson Skot Kard, *Priče o Alvinu Tvorcu*, časopis "Znak sagite" br. 1, str. 126.
- (23) Milovanović Miodrag, prikaz romana: Mile Janković Beli, *Bleda mesečeva svetlost* iz 1992, prikazivač insistira na ličnosti autora i na sporom tempu odvijanja radnje. Časopis "Znak sagite" br. 1, str. 127-8.
- (24) Damnjanović, Ljubomir, prikaz knjige: Rene Gijo, *Nepoznata planeta*, preveo Miodrag Gajić, "Nolit", Beograd, 1992. Ljuba totalno rastura ovu knjigu napisanu 1962. godine i objavljenu u Jugoslaviji sa trideset godina zakašnjenja, knjigu za koju kaže da je i 1962. već bila beznadežno zastarela i sasvim nepotrebna. Časopis "Znak sagite" br. 1, str. 128-30.
- (25) Damnjanović, Ljubomir, prikaz knjige: Alizder Grej, *Lanark*, prevela Jelena Bogavac, Biblioteka "Feniks", izdavač "Svjetlost", Sarajevo, 1991. Prikazivač tvrdi da je to obiman, složen, visoko kvalitetan roman. Časopis "Znak sagite" br. 1, str. 132-3.
- (26) Milovanović, Miodrag, prikaz knjige: Marica Josimčević, *Postaja Gospodnja*, 1991. Prikazivač daje knjizi vrlo lošu ocenu. Časopis "Znak sagite" br. 1, str. 133-4.

- (27) Fančović, Marko, prikaz knjige: Goran Skrobonja, *Nakot*, objavljeno kao "Emitor" 110 u maju 1992. Kasnije će taj roman biti objavljen i kao knjiga. Časopis "Znak sagite" br. 1, str. 134.
- (28) "Nagrade 1992", informacije o svetskim nagradama i, naročito važno za studije srpske SF, tabela nominacija i nagrada "Lazar Komarčić" te godine. Časopis "Znak sagite" br. 1, str. 135-40.
- (29) "Konkurs 'Znak sagite' za domaću SF i F priču", izuzetno dragocena i pregledna informacija o prva četiri Bobanova konkursa; navedeno je, za nekoliko desetina srpskih autora, kako su se plasirali na tim konkursima. Na kraju je naveden ukupan (zbirni) broj poena za 20 najbolje plasiranih, među kojima su 17 srpski a 3 hrvatski autori. Časopis "Znak sagite" br. 1, str. 142-5.
- (30) Živković, Dobrosav-Bob, "Strane za nastrane", komentari o dvadesetak priča sa najnovijeg, četvrtog Bobanovog konkursa, koje je Bob pristao da pročita. Komentari su većinom ultra-ironični i vrlo kratki, do te mere da se uopšte ne razaznaje o čemu je priča bila i šta je u njoj bilo loše (naprimer, "Sve moje nade su položene u realnu mogućnost da ova priča dobije zasluženih 0 poena"). Živkovićev komentar o Fipinoj priči "Zid" glasi ovako: "I ja mrzim i prezirem žene. No ja ih bijem -- ne pišem o tome."
Žene -- čule ste ovo? Prozване ste? Proooo-ziv-kaa! Proooo-ziv-KAaaaA!!!
(Ali, naravno, on se samo šalio. I Boban i Bob su tada bili skloni takvim junačko-momačkim anti-ženskim šalama, naprimer za urednicu "Omniya" Elen Detlou Boban u časopisu "Znak sagite" br. 4, na str. 664, piše: "Elen Detlou je (...) toliko inteligentna (...) da mi se čini da je nemoguće da je žensko" -- a onda je Bobanu u tom pogledu utišala ton izvesna osoba ženskog pola sa imenom na A.)
(Još jednu, mnogo jaču Živkovićevu šalu protiv žena, jednu koju je samo rekao a ne napisao, dobro pamtimo i čuvamo je ipak zapisanu na jednom mestu pod šifrom "c s š" a objavićemo je kad bude vreme za objavljivanje, što neće biti skoro.)
Doduše redakcija je predložila čitaocima, na str. 146, da ove Bobove dve stranice (146 i 147), koje su naspramne (suočene), naprosto premažu lepkom, zalepe jednu za drugu, i zaborave da su ikada postojale! Časopis "Znak sagite" br. 1, str. 146-7.

- (31) Knežević, Boban, Reč urednika, "Znak sagite" br. 2, april 1993, str. 150. Nije to stvarno sto pedeseta strana, nego, realno, druga, ali je urednik odlučio da paginaciju, malo u stilu nekih akademskih publikacija, nastavlja neprekinuto kroz sve brojeve ovog časopisa tako da "Znak sagite" br. 5 počinje čak stranicom 672.

A cena? Nije naznačena, ali tih meseci se cena jednog primerka dnevnih novina računala u stotinama hiljada milijardi dinara. Bila je to ekonomija destrukcije u punom zamahu. Urednik precizira kog dana piše ovu Reč urednika (2. april 1993) i koliko je primeraka časopis "Znak sagite" br. 1 prodato: tačno 173 primerka. Ali, kaže on, javlja se još poneki zainteresovan pojedinac, pa će se verovatno prodati i svih 200 primeraka. "Knjižarske ponude praktično nije ni bilo (...) interesovanje knjižara je veliko

ali svi oni redom zamišljaju da izdavači treba da ih finansiraju, što 'Znak sagite' više nikada neće činiti." Ne pominje više ambiciju da ova publikacija nasledi "Alef"... koji se prodavao na nekih 2.000 kioska u Srbiji... Najavljuje za jesen 1993. peti konkurs "Znak sagite". "Znak sagite" br. 2, str. 150.

- (32) Martin, Džordž R. R, "Noćni letači", preveo Goran Skrobonja, tvrda svemirska SF priča. Evo jedne divne početne rečenice: "Dok je Isus iz Nazareta umirao na svom krstu, *volkrin* je prolazio udaljen samo jednu svetlosnu godinu od njegove agonije, hitajući ka spoljnim prostorima." "Znak sagite" br. 2, str. 151-92.

- (33) Oltvanji, Oto, "Umirući leptir", kratka horor priča o ludaku koji seče delove tela sa žrtava ali i sa sebe,

ovo će godinu dana kasnije biti objavljeno i u knjizi *Nova (alternativna) srpska fantastika* na str. 233-236. Časopis "Znak sagite" br. 2, str. 193-5.

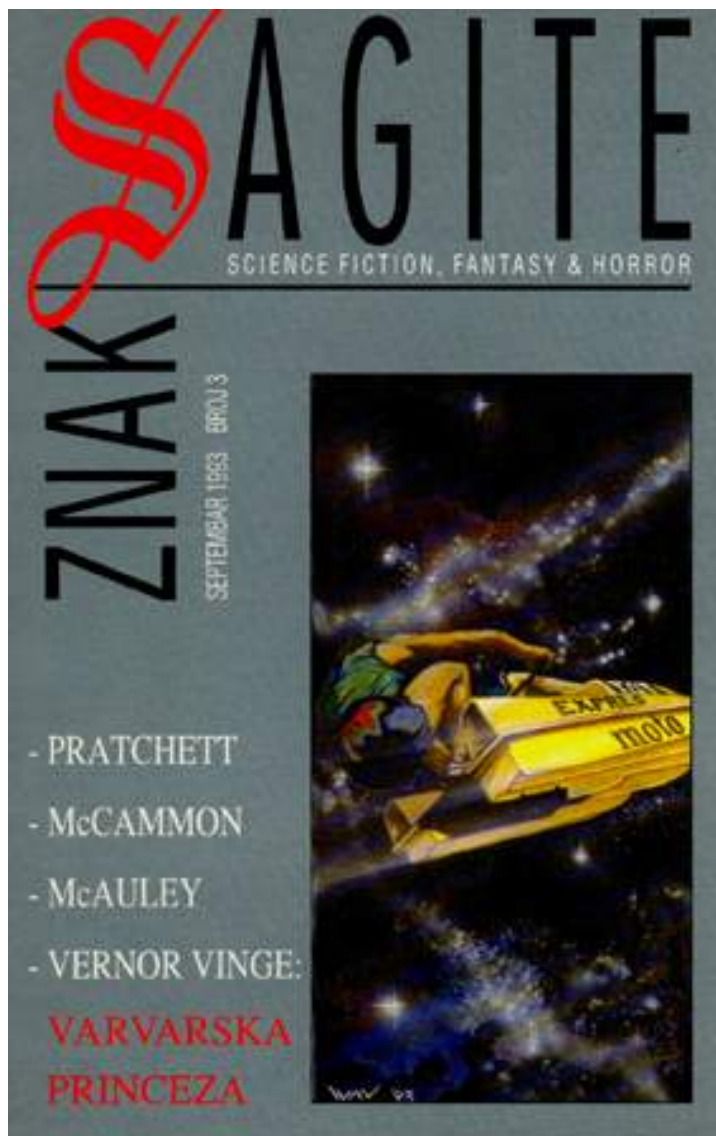
- (34) Kard, Orson Skot, "Vađenje potopljenog", preveo Aleksandar B. Nedeljković, SF priča o mormonima i potopljenom Solt Lejk Sitiiju budućnosti. Časopis "Znak sagite" br. 2, str. 196-209.
- (35) Skrobonja, Goran, "Kanada", priča u srpskom ambijentu, kratka, preovlađujuće SF ali sa jakim horor elementima, vrlo dobra, uspela. Dešava se u Beogradu, pa baš i na sred Terazija, i izrazito je srpska po tematici. Bila je tada blisko-futurska (objavljena 1993, radnja se događa 1998) i govorila je o jednom budućem nuklearnom ratu gde se poslušnost našeg stanovništva obezbeđuje pomoću jednog vrlo nehumanog sredstva. Čitamo i pismo koje general-pukovnik Gerasim Simović, načelnik Vojno-medicinske akademije, šalje Vrhovnom komandantu, a to je maršal Mile Šibica. Časopis "Znak sagite" br. 2, str. 210-3.
- (36) King, Stiven, "Majstor za travnjake" (zapravo, "Kosač"), preveo Goran Skrobonja, SF priča po kojoj je nastao proslavljeni SF film istog naziva. *Access denied! Access denied!* Kasnije je snimljen, tačnije nabrljan nekakav nastavak tog filma, *Kosač 2*, bezvredan, glup, loš, samo da bi se iscedio još neki dolar. Časopis "Znak sagite" br. 2, str. 214-20.
- (37) Šekularac, Aleksandar, "Transformacija", kratka SF (oko 5 šljafni) priča sa elementima fantazije. (Jedna stranica časopisa "Znak sagite" puna-puncijata teksta ima 2,5 šljafne.) U distopijskoj srednjoj budućnosti, kroz koju stotinu godina, živimo okruženi veštačkim, a ne prirodnim proizvodima; to je stanje prikazano u prvom delu priče, ali, na nesreću, taj prvi deo nema nikakve kompozicione veze sa drugim delom priče, gde se jedan soliter od šezdeset spratova preoblikuje, po svojoj sopstvenoj volji, u nešto drugo. To znači da je priča, u pogledu kompozicije, nevešto skrpljena. Pa ipak, autor pokazuje izvesnu snagu izražavanja. Ovo je jedina njegova priča za koju znamo. Časopis "Znak sagite" br. 2, str. 221-3.
- Činjenica da je odmah posle nestanka "Alefa" Knežević nastavio da pravi ovaj svoj "Alef" pokazuje da je verovatno istinita njegova tvrdnja da je i "Alef" pravio u suštini on sam, bez učešća izvesnih ljudi u Novom Sadu čiji se posao, barem po Bobanovoj tvrdnji, ograničavao na to da "jednom mesečno navrate, da pogledaju gotov 'Alef', zadrže se petnaest minuta, i odu u grad na pivo". U post-komunističkom državnom (takozvanom "društvenom") vlasništvu bilo je moguće tako zarađivati mesečnu platu, i mnogi su to i činili. Da li su grešili? A Boban Knežević je radio, neumorno i neprestano, kao robot -- naprosto zato što je voleo fantastiku.

- (38) Karter, Angela (ili Anđela, a zapravo Ejndžela), "Vukodlak", preveo MaF, kratka (oko 2 šlajfne) horor priča po motivima bajke o Crvenkapi i vuku. Časopis "Znak sagite" br. 2, str. 224-5.
- (39) Knežević, Boban, "Onaj koji nema dušu" kratka (oko 8 šlajfni) horor priča sa fantazijskim elementima, o ugovoru sa Đavolom i o demonima koji dolaze da izvrše ono na kraju, kad potpisnik mora da preda i dušu i telo. Časopis "Znak sagite" br. 2, str. 226-9.
- (40) Simak, Kliford D, "Epilog", preveo Goran Skrobonja, SF priča o dalekoj budućnosti. Proslavljeni Simakov roman *Grad* nastao je 1952. godine objedinjavanjem osam SF priča, ranije objavljenih; dve decenije kasnije, Simak je napisao i ovu, devetu, koja je epilog priče o Gradu. Ovakve priče pronalaze i objavljuju oni ljudi koji SF poznaju i vole. Časopis "Znak sagite" br. 2, str. 230-7.
- (41) Filipović, Dragan R, "Bela ptica", kratka fantazijska priča o vetrenjacima, duhovima koji se vijaju po oblacima iznad Srbije i mogu sprečiti da pada grad (meteorološka pojava). Oni se, u priči, sporečkaju sa jednim mladim meteorologom koji se radije ne bi mešao u to, a nagovešteno je i da će se oni boriti protiv SFORA ili NATO ili nekih takvih trupa na teritoriji bivše (Druge) Jugoslavije, jedinoj teritoriji na kojoj je NATO ikada ratovao. Časopis "Znak sagite" br. 2, str. 238-40.
- (42) Tolkin, Dž. R. R, "Silmarilion", prevela Dubravka Grebenarević, jedno poglavlje iz tog veoma čuvenog fantazijskog romana, koji je prikvel takođe fantazijskog *Gospodara prstenova*. Časopis "Znak sagite" br. 2, str. 241-6.
- (43) Krstić, Srđan, "Mefisto i Zlatokosa", odlomak iz istoimenog romana o borbama između Mefista i demonskih hordi s jedne strane, i Isusa i anđeoskih divizija sa druge strane, pri čemu je nekako u sredini jedna zgodna ženska (ne besmrtna, nego obična) po imenu Zlatokosa, koja svojim čudima utiče na ovaj veliki rat. Naime Đavo i jedan mladi anđeo se u kafani nabacuju toj ženskoj (oboјici je do seksa), pa se i potuku, anđeo pogine, i taj kafanski incident je početak mnogo većih nevolja. Časopis "Znak sagite" br. 2, str. 248-56.
- (44) Fančović, Marko, "Budućnost koja je ostala u prošlosti i ona koja to nije", esej o dosadašnjim uspešnim i neuspešnim SF predviđanjima budućnosti. Časopis "Znak sagite" br. 2, str. 258-60. Koliko god puta dr Zoran Živković kazao da se SF ne bavi predviđanjem budućnosti i da se ne ocenjuje po tačnosti tog predviđanja nego po književnoj vrednosti, pa makar on to i milion puta objasnio, svedjedno, ljudi naučnu fantastiku čitaju i gledaju

primarno zbog svoje futurski orijentisane radoznalosti. Mi smo takva rasa, želimo da znamo šta će biti s nama, a na književnoj ravni tu potrebu podmiruje SF.

- (45) Fančović, Marko, "Bajke sa mračnom stranom: Anđela Karter (1940-92)", prikaz života i rada te ugledne engleske književnice, sklone fantazijskom pisanju sa SF elementima. Časopis "Znak sagite" br. 2, str. 261.
- (46) Gingold, Majkl (ali to je napisano u originalu, "Michael", Boban Knežević je usvojio taj hrvatski običaj), "Hororzini iz domaće radinosti", esej o hororu, str. 262-6.
- (47) Kronenberg, Dejvid, intervju sa njim, razgovor vodio Majkl Rau, preveo anonimus. Časopis "Znak sagite" br. 2, str. 267-71.
- (48) Brajant, Edvard, prikaz neprevedene knjige: Liza Tatl, *Koža duše*. Ovaj Brajantov prikaz preveo je, sa engleskog, najverovatnije ABN, ali to nije naznačeno. Časopis "Znak sagite" br. 2, str. 272-3.
- (49) Brajant, Edvard, prikaz neprevedene knjige: Den Simons, *Entropijski ležaj u ponoć*, prikaz knjige, preveo najverovatnije ABN. Časopis "Znak sagite" br. 2, str. 274.
- (50) Oltvanji, Oto, prikaz neprevedene horor knjige: Robert MakKemon, *Život dečaka*. Citira navodnu izjavu Stivena Kinga da se "u svakom horor piscu krije dete". Časopis "Znak sagite" br. 2, str. 274-5.
- (51) Oltvanji, Oto, prikaz neprevedene horor knjige: Džon Skip i Krejg Spektor, *Knjiga mrtvih*. Časopis "Znak sagite" br. 2, str. 275-7.
- (52) Milovanović, Miodrag, prikaz knjige: *Monolit 7*. Časopis "Znak sagite" br. 2, str. 277-8.
- (53) Milovanović, Miodrag, prikaz knjige: *Tamni vilajet 2*. Časopis "Znak sagite" br. 2, str. 279.
- (54) Milovanović, Miodrag, prikaz knjige: *Polarisova SF antologija 1993*. Časopis "Znak sagite" br. 2, str. 280.
- (55) Milovanović, Miodrag, prikaz prevedene horor knjige: Klajv Barker, *Velika i tajna predstava*. Časopis "Znak sagite" br. 2, str. 280-1.

- (56) Nedeljković, Aleksandar B, prikaz knjige: *Tamni vilajet 2*. Dakle, u ovom istom broju, dva vrlo različita prikaza te iste antologije. Časopis "Znak sagite" br. 2, str. 281-3.
- (57) Natman, Filip, "Piter Etkins -- dug put do Pakla", prikaz filma *Helrejzer 3*, preveo Vasa Ćurčin. Časopis "Znak sagite" br. 2, str. 284-6.
- (58) Kermode, Mark, "*Ejlien 3* -- ples sa tuđincem", prikaz filma, preveo Goran Skrobonja. Časopis "Znak sagite" br. 2, str. 287-9.
- (59) Helms, Majkl, "Mrtav u mozgu, sa druge hemisfere", prikaz filma *Moždano mrtav* (engl. *Braindead*), preveo Goran Skrobonja. Časopis "Znak sagite" br. 2, str. 290-2.
- (60) Gingold, Majkl, "Nagrade motorne testere", članak o nagradama za horor filmove, preveo Goran Skrobonja. Časopis "Znak sagite" br. 2, str. 293-5.
- (61) SF zanimljivosti -- liste 17 heroja, 8 antiheroja i 11 negativaca. Sastavio anonimus. "Znak sagite" br. 2, str. 296-7.
- (62) Todorović, Vladimir, "Pogled iz svemirskog broda", članak o rezultatima nekih radio-anketa koje je vodio u okviru emisije koja se tako zove. Časopis "Znak sagite" br. 2, str. 298-9.
- (63) Živković, Dobrosav-Bob, "Strane za nastrane: predlažem da mrzite", humoristič-ni osvrt na 17 filmova, serija, knjiga, ljudi i pojava.
O ženama kaže (str. 301): "One služe da: čute, slušaju, rade i rađaju (ako im se naredi)."
Dva filma nisu SF, ali Bob stavlja jasne naznake: "*Sjaj u travi*, baš me briga što nije SF, i, *Love Story*, baš me briga što nije SF".
"Predivan" je Bobov komentar o filmu Ljubavna priča sa Rajanom O'Nilom i Eli Mak Grou: "Ovo je mogao da bude jedan dobar pornić. Šteta što riba nije umrla u prvih 5 minuta filma, pa da tip nađe neku dobru (...)".
Časopis "Znak sagite" br. 2, str. 300-1.

(64) Knežević, Boban, Reč urednika, Časopis "Znak sagite" br. 3, septembar 1993, str. 306 (a zapravo je to str. 2 ovog broja). Zamera Eleni Lačok da je "definitivno najsporiji prevodilac na planeti Zemlji" jer je pune tri godine prevodila novelu "Varvarska princeza" koja ima 60 šlafni. (Elenin tempo je dakle bio oko 0,38 šlafni nedeljno, ili, oko jedan i po red teksta dnevno.)

Boban precizira da sada ima 27 pretplatnika. Zbog gigantske, munjevite inflacije, i zbog toga što (komunistička) državna pošta odugovlači i po 40 dana sa isplatom novca privatniku, sasvim je besmisleno

da Boban ijedan primerak proda preko pošte, pouzećem, ma kome. To je situacija u septembru devedeset treće.

(65) Vindž, Vernor, "Varvarska princeza", fantazijska priča, prevela Elena Lačok. Časopis "Znak sagite" br. 3, str. 307-31.

(66) Ćurčin, Vasa, "Sećaš li se Brajviča", kratka fantazijska priča o okupljanju grupe telepata rešenih da jednog od njih postave za kralja Engleske, ali da prestonica bude Kamelot. Časopis "Znak sagite" br. 3, str. 332-4.

(67) Pračet, Teri, "Uvrnute sestre", preveo Vasa Ćurčin, fantazijska priča o vešticama, kralju, glumcima itd. Časopis "Znak sagite" br. 3, str. 335-46.

(68) Anđelković, Radmilo, "Sva vučja deca". Ova priča je objavljena i u antologiji *Tamni vilajet 3*, a u toj bibliografiji je i komentarišemo. Časopis "Znak sagite" br. 3, str. 347-63.

- (69) MakKemon, Robert, "Jedi me", horor priča o vremenu "... kada je sivi grad bio pun pacova i nemirnih mrtvaca", preveo Goran Skrobonja. Časopis "Znak sagite" br. 3, str. 364-71.
- (70) Santo, Veronika, "Vrt pramčanih figura", ova priča objavljena je i u knjizi *Nova (alternativna) srpska fantastika*, u toj bibliografiji je komentarišemo. Časopis "Znak sagite" br. 3, str. 372-9.
- (71) MakAuel, Pol, "Genetski ratovi", preveo Marko Fančović, odlična kratka tvrda SF priča o genetskim ratovima u bliskoj budućnosti, koji počinju tako što se prodaju genetski izmenjene žitarice koje rađaju obilato, ali je seme posle prve generacije neplodno (što američki instituti za pšenicu i kukuruz sada rade, uveliko) a kupovina novog genetski poboljšanog semena je tako užasno skupa da se cela žetva, i još više, mora dati za to, tako da poljoprivrednici umiru od gladi iako proizvode više nego ikad. (Naravno oni bi u stvarnosti ostali pri starim, jeftinijim sortama, ali u genetskim ratovima one bi mogle biti uništene novim vrstama virusa, parazita itd.) Časopis "Znak sagite" br. 3, str. 380-4.
- (72) Nešić, Ivan, "Drvo Labinovo", SF priča. U koloniji izgnanika na nekoj dalekoj planeti, drvo nezemaljskog porekla, bez lišća, sa osmougaonim stablom i granama i grančicama (koje svetle kad ih odlomiš) počinje da deluje na naseljenike a zatim i da im nameće svoju volju. Kompozicija priče je nespretna zbog vrlo opširnih prisećanja jednog koloniste (Čaka) koja su grubo umetnuta, zbog čega postaju neuverljiva priča u priči. Časopis "Znak sagite" br. 3, str. 385-98.
- (73) Morou, Džejms, "Ejb Linkoln u Mekdonaldsu", preveo A. B. Nedeljković, izvanredna vremeplovska priča o dilemi između ropstva i ukidanja ropstva. Vrhunska SF. Časopis "Znak sagite" br. 3, str. 399-406.
- (74) Filipović, Dragan R., "Tri (miliona) kostura", priča sa motivima iz fantazijske i horor pesme Čika Jove Jovanovića Zmaja "Tri kostura", i sa SF elementima. Politički gledano, ova priča govori o ogromnim nepravdama koje su srpskom narodu učinjene u dvadesetom veku a naročito o ratnim zločinima počinjenim protiv srpskih civila u Prvom svetskom ratu i protiv naših vojnika prilikom povlačenja preko Albanije 1915 (prvi kostur), zatim protiv srpskih civila u građanskom ratu u Bosni prilikom raspada Druge Jugoslavije (drugi kostur, devojčki), i najzad protiv srpskih građana na Kosovu i Metohiji u vreme komunističke ili post-komunističke diktature (treći kostur). Međutim, nema ni pomena o makar i jednom ratnom zločinu srpske strane, a mi sada znamo da je i toga bilo. Nedostaju oni kosturi iz kamiona-hladnjače potopljenog u Dunav kod Golupca, i onih 8.000 iz

Srebrenice, ali, te stvari su se tada krile, pa autor nije mogao tada znati za to; a pisao je najiskrenije, iz dubine duše. Oko 4.000.000 Srba (četiri miliona, a ne tri, kao što se u naslovu priče sugerije) je nepravедno i divljački pobijeno u svakojakim ratovima u 20. veku, što će verovatno za sva vremena obeležiti svest ovog malog naroda, ali, nezaobilazna je istina da je na samom kraju veka, u ratovanju u Bosni oko 1993. i na Kosovu tokom tri meseca 1999, jedan mali broj Srba osramotio svoje oružje i svoj narod, postupajući slično zločincima na protivnoj strani, pri čemu je ubijeno ukupno možda oko 15.000 zarobljenika i civila koji su bili pripadnici drugih naroda. Dakle, ti avetinjski vozovi sa kostima, koji kod Filipovića tako impresivno krstare ispod Balkana u nekoj dimenziji seni, morali bi imati ne samo četrdeset hiljada vagona ispunjenih srpskim žrtvama, nego i nekih stotinu i pedeset vagona ispunjenih onim drugim žrtvama, a to u bitnoj meri preuređuje moralni prostor Balkana jer za sva vremena ukida srpsku bezgrešnost koja je u Fipinoj priči snažno implicirana, i koja je dugo bila u samom centru srpske slike o sebi. Časopis "Znak sagite" br. 3, str. 407-18.

- (75) Tolkin, drugo poglavlje *Silmarilion*. To je veličanstvena fantazija mača i magije. Ali, nije SF. Časopis "Znak sagite" br. 3, str. 419-34.
- (76) Kranjac, Brankica, "Listing", kratka SF priča konstruisana kao kompjuterski ispis (print-aut) iz četrdesetog veka, o neuspehom upoznavanju jednog čoveka i jedna žene na ulici. Teško se čita, nije osobito uspelo, ali, kao i druge priče ove vrste, ukazuje na razlike između našeg uma i kompjuterskog uma. Časopis "Znak sagite" br. 3, str. 434-8.
- (77) Čepmen, Kliz, Gilijam, Ajdl, Džons i Palin (pet ljudi, kolektivni autor), "Fenomeni - Leteći cirkus Montija Pajtona -- SF skeč", preveo Goran Skrobonja, scenario zaista naučnofantastične komične epizode koju su Pajtonovci snimili. Časopis "Znak sagite" br. 3, str. 439-47.
- (78) Raš, Kristin Ketrin, "Kud nestadoše stare SF tradicije?", esej, preveo A. B. Nedeljković. Časopis "Znak sagite" br. 3, str. 448-9.
- (79) Marota, Linda, i Filip Netmen, "One pišu o krvi", esej o horor spisateljicama, preveo Goran Skrobonja. Časopis "Znak sagite" br. 3, str. 450-4.
- (80) Elison, Harlan, "Nekako, čini mi se da više nismo u Kansasu, Toto", preveo Ljubomir Damnjanović, članak o neuspehoj TV seriji od 16 epizoda za koju je Harlan bio scenarista, *Izgubljeni među zvezdama* (engl. *Starlost*) a koja je, po Elisonovoj tvrdnji, upropašćena bez njegove krivice, nasilnim

intervencijama gomile nesposobnih, nestručnih i glupih ljudi koji su nad njom imali vlast.

Evo još jedne definicije SF, Elisonove, u Ljubinom prevodu:

"SF priča mora da sadrži unutrašnju logiku. Mora da bude dosledna čak i u granicama sopstvenih spekulacija. To je ono što SF priča ili scenario moraju poštovati da bi mogli voditi čitaoca ili gledaoca kroz radnju a da se ovaj ne oseća prevarenim ili izigranim ili obmanutim. Striktna pravila zapleta moraju se poštovati da bi se potisnula neverica publike, dopušta joj da prihvati nemoguće." (sic).

Časopis "Znak sagite" br. 3, str. 455-62.

- (81) Janković, prof. dr Milorad, "Uvod u kosmičku ekologiju", članak o moralnim i etičkim aspektima budućeg osvajanja kosmosa. "Da li mi imamo pravo da u kosmičkim prostorima osvajamo bilo šta i da porobljavamo i mučimo bilo koga, ovako nemoralni i zli i sadističko-mazohistički sazdana, sa dušom crnjom od najcrnje noći? Zar da ponavljamo, sada u kosmičkim razmerama, krvavu istoriju genocidnog osvajanja Amerike, posebno Južne i Srednje Amerike, od strane Evropljana, u prvom redu krajnje nečovečno ponašanje španskih i portugalskih osvajača? Ili, naprotiv, humanizacija Kosmosa će biti neophodna da sam čovek postane humano i dobro biće (...)? Dakle, tri paralelna i uzajamno uslovljavajuća su procesa: *Kosmizacija čovečanstva*, *Humanizacija kosmosa*, *Kosmička humanizacija čovečanstva*." (str. 464)

Daje i definiciju kosmičke ekologije: "Kosmička ekologija je biološka nauka koja se bavi proučavanjem odnosa živih bića (zemaljskih i vanzemaljskih) prema faktorima spoljašnje sredine u slobodnom kosmičkom prostoru i na kosmičkim nebeskim telima, kao i u veštačkim uslovima kosmičkih letelica i postrojenja." (ibid)

O čoveku, na str. 466: "Čovek kao živo biće, biološko i socijalno, ispoljava se u svome društvu i u čitavoj biosferi kao krajnje negativna pojava, kao biće krajnje šizofrenično, do maksimuma obolelo od jednostruke ili, čak, i višestruke maligne šizofrenije! Čovek, dakle, kao Homo sapiens ustvari je Homo sapiens shizofrenicus!"

Šta učiniti? Str. 467: "Stvar je u sledećem: u pitanju je pre svega moralna obaveza čoveka da svoju neetičnost i nemoralnost ne prenosi u druge svetove kosmosa, sa, eventualno, specifičnim civilizacijama humanoidnih stvorenja i drukčijim biosferama, namećući im svoj (zemaljski) (ne)moral, odvratan i nepodnošljiv, i sopstveni odnos prema tim sveukupnim biosferama, prenet iz naše "prakse" i odnosa koje mi primenjujemo prema sopstvenoj biogeosferi (naročito ako su ta druga "ljudska bića", njihove civilizacije i njihova biosfera moralniji od nas i ekološki etičkiji nego što je to slučaj na Zemlji."

Profesor takođe razmatra pitanje da li će ljudi, izlazeći u kosmos, shvatiti jednu misao: "svi smo mi braća (...) tu najznačajniju misao ovoga sveta" (str. 468) i da li će zbog toga razviti "apsolutni osećaj *apsolutne solidarnosti*" (ibid).

Naravno da su kritike koje prof. Janković upućuje ljudskoj rasi neosnovane, jer su i druge životinje, i to ne samo sisari, i ne samo kičmenjaci, surove jedna prema drugoj (ajkule... pauci... virusi...) pri čemu jedino čovek ima svest da treba sačuvati prirodu; takođe i zbog toga što profesor Janković poredi ljudski moral sa nekim potpuno imaginarnim moralom neke druge međuzvezdane rase za koju uopšte ne znamo ni da li ona postoji, a ako postoji, kakva je. Međutim, istina je da bi u slučaju preovlađivanja neke diktature na Zemlji, i u slučaju da ona počne da se širi po kosmosu, širenje ljudskog uticaja bilo jednako širenju zla. Zamislimo samo čitav Sunčev sistem pod komandom nekog komunističkog ili nacističkog zlikovca, Velikog brata! Dakle, iako u mnogo čemu preteruje ili naprosto nije u pravu (naprimer, apsolutna solidarnost je vrlo loš recept, jer bi to onda morala biti solidarnost i sa štetočinama i zločincima), prof. Janković je na tragu nečega što za nas naučnofantastičare ima smisla: zakoračujući u kosmos moramo se uvek pitati kakav moralni prtljag nosimo sa sobom. Časopis "Znak sagite" br. 3, str. 463-71.

- (82) Ljubotina, Sergej, "Fankor, lirska hardkor fantastika", kratak (oko 4 šlafne) članak verovatno o fantastici, ali, skoro potpuno nerazumljiv. Verovatno pokušaj humora. Časopis "Znak sagite" br. 3, str. 472-3.
- (83) Oltvanji, Oto, prikaz neprevedene knjige: Džons, Stiven, i Remzi Kembel, *Najbolji novi horor 3*, 1992. Časopis "Znak sagite" br. 3, str. 474-5.
- (84) Marota, Linda, prikaz neprevedene knjige: Kodža, Ket, *Šifra*, 1991, ovaj prikaz preveo je sa engleskog neko, verovatno Oto Oltvanji. Časopis "Znak sagite" br. 3, str. 476.
- (85) Sali, Vejn Alen, prikaz neprevedene knjige: Den Simons, *Molitva razbijenom kamenju*, i ovaj prikaz preveo verovatno Oto. *Ibid.*
- (86) Marota, Linda, prikaz neprevedene knjige: Den Simons, *Strvinarska uteha*, 1989, i ovaj prikaz preveo verovatno Oto. Časopis "Znak sagite" br. 3, str. 477-8.
- (87) Marota, Linda, prikaz neprevedene knjige: K. V. Džeter, *Vučji tok*, 1992, i ovaj prikaz preveo verovatno Oto. Časopis "Znak sagite" br. 3, str. 478-9.

- (88) Čou, Den, prikaz neprevedene knjige: Pol, Fred, *Svet na kraju vremena*, 1990, i ovaj prikaz preveo verovatno Oto, Časopis "Znak sagite" br. 3, str. 479-80.
- (89) Letson, Rasel, prikaz iste te Polove knjige (ali drukčiji nego Čouov, naravno). I ovaj prikaz preveo verovatno Oto Oltvanji. Časopis "Znak sagite" br. 3, str. 480-1.
- (90) Vitmor, Tom, prikaz neprevedene knjige: Katarina Ker, *Bluz Polarnog grada*, i ovaj prikaz preveo verovatno Oto. Časopis "Znak sagite" br. 3, str. 481.
- (91) Damnjanović, Ljubomir, prikaz knjige: Ursula Le Gvin, *Vetar dvanaest četvrti*, preveo Zoran Jakšić, Beograd, "Polaris" 1992. Ljuba je ustanovio da je Zoran ranije objavio pet a tek sad preostalih dvanaest priča koje čine seriju od sedamnaest, što je, u idealnom slučaju, trebalo objaviti kao jednu knjigu sa pričama u tačno određenom poretku (po hronološkom redu kad su nastajale) da bi se mogla pratiti Ursulina karijera, Ursulin umetnički razvoj. Časopis "Znak sagite" br. 3, str. 482.
- (92) Damnjanović, Ljubomir, prikaz knjige: Bulgakov, Mihail, *Đavolijada, i, Kobna jaja*, preveo Andrija Lavrek, Novi Sad, Biblioteka BIS, izdavač "Novi svetovi", 1993. To nije roman, to su dve novele Bulgakova, iz 1924. godine, jedna se zove "Đavolijada" a druga novela se zove "Kobna jaja". Časopis "Znak sagite" br. 3, str. 483.
- (93) Ljubomir Damnjanović, prikaz knjige: Milan Drašković, *Golijat* (kolekcija njegovih priča, namenjena deci), Beograd, Srpska književna zadruga, 1993. Časopis "Znak sagite" br. 3, str. 484.
- (94) Ljubomir Damnjanović, prikaz knjige: Tolkin, *Silmarilion*, Beograd, Biblioteka "Grifon", izdavač "Ezoterija", 1993. Ovo je izuzetno obiman (oko 5 šlafni) prikaz i te knjige, ali i Tolkinovog života i rada. "Nađite danas pisca koji je spreman da posveti sedamdesetak godina stvaranja svetu koji na kraju zaživi u jednoj knjizi." Časopis "Znak sagite" br. 3, str. 484-6.
- (95) Milovanović, Miodrag, "Futura, mjesečnik za znanstvenu fantastiku i fantaziju", članak o prvih pet brojeva tog hrvatskog magazina koji je naslednik "Siriusa" ali koji se barem do sad (leto 2001) nije počeo prodavati u Srbiji, niti donosi priče srpskih pisaca. Format "Future " je neobično mali, 11 sa 16 cm, za razliku od "Siriusovih" 13 sa 20 (dakle površina korice je samo dve trećine "Siriusove"). Mićina ocena je pozitivna, ali vreme je pokazalo da to ovde gotovo niko i neće da čita. Jezik kojim je "Futura"

štampana sada je već vrlo teško pristupačan Srbima. Pretpostavljamo da brza evolucija hrvatskog jezika ima svoj cilj, naime, da se i separatnim lingvističkim identitetom maksimalno garantuje da će hrvatska država zauvek biti politički zasebna i nezavisna od srpske države. "Znak sagite" br. 3, str. 488-9.

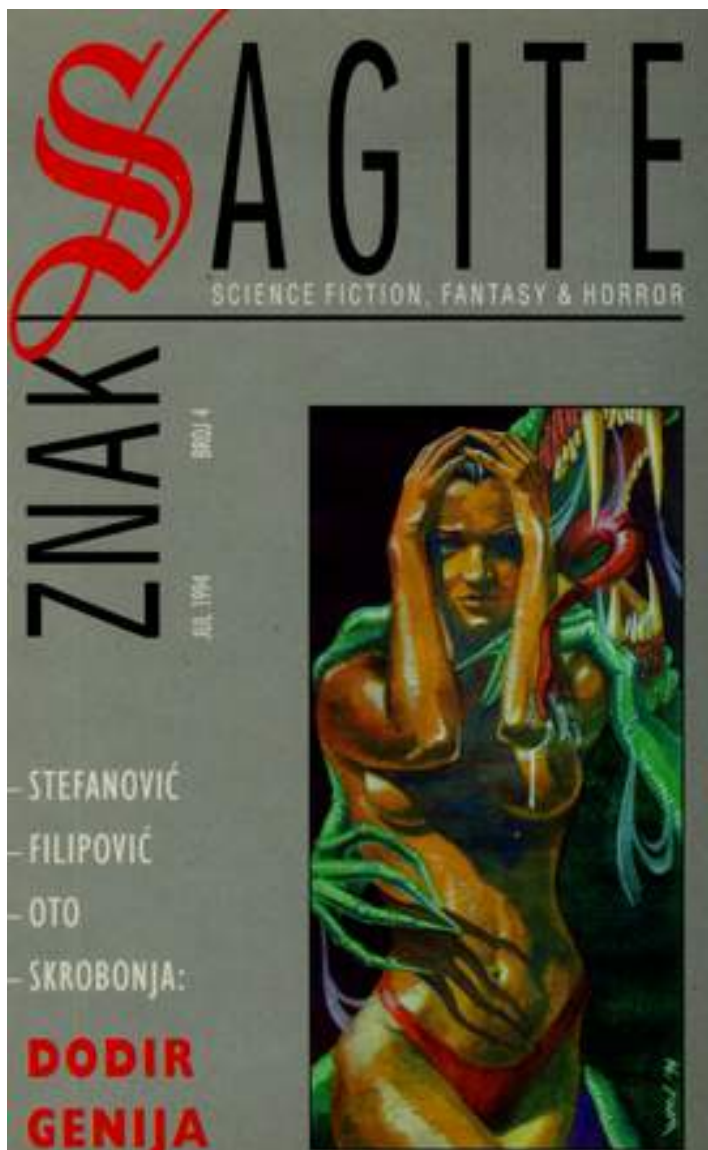
- (96) Milovanović, Miodrag, "Vreme kao ključna odrednica SF žanra", teorijski članak namenjen mladim piscima SF. Časopis "Znak sagite" br. 3, str. 490-1.
- (97) "Nagrade 1993" i rezultati četvrtog konkursa "Znak sagite" u kategorijama "novelete" i "priča", takođe i plasman 32 najbolja jugoslovenska pisca na dosadašnja četiri ta konkursa. Časopis "Znak sagite" br. 3, str. 492-7.
- (98) Živković, Bob, "Strane za nastrane", humoristički komentari o pričama i ljudima u SF. Časopis "Znak sagite" br. 3, str. 498-9.
- (99) Pejkić, Ivan, fantazijski strip "Bekstvo", jedan kvadrat ovog stripa liči (pomalo) na Mebijusa. Časopis "Znak sagite" br. 3, str. 500-1.

(100) Knežević, Boban, Reč urednika, Časopis "Znak sagite" br. 4, avgust 1997. mada na korici lepo piše "juli 1994" -- Boban je korice štampao tada a tabake tri leta kasnije...), tiraž 250 primeraka, str. 506 (a zapravo druga).

"'Znak sagite' kao časopis nije uspeo", kaže ovde urednik/izdavač. "Broj kupaca je mizerno ništavan. Zarada ne postoji. Prodaja preko knjižara gotovo i da ne postoji. Naplata preko knjižara kao i da ne postoji. Broj čitalaca je neznatno veći od broja kupaca. Niko ništa ne čita u ovoj zemlji. Nikoga ništa ne zanima. (...) Ja znam sve kupce časopisa 'Znak sagite' i antologije *Tamni vilajet* (...) Nikoga ništa ne zanima u ovoj zemlji. To je osnovni problem nikakve prodaje časopisa."

Verovatno pukim slučajem, čistom koincidencijom, naslovna ilustracija prikazuje jednu neraspoloženu osobu koja se drži obema rukama za glavu kao da se zgraža nad nekim velikim neuspehom.

(101) Skrobonja, Goran, "Dodir genija", duga horor priča o krvavim događajima u jednoj srpskoj školi u koju dolazi psihomoćna učenica Ana Čolović. Ova priča je nešto kao srpska *Keri*. Bila bi, takođe, perfektna za jednu epizodu "Zone sumraka". Časopis "Znak sagite" br. 4, str. 507-35.

(102) Smit, Alen, "Smrt Kapetana Budućnosti", parodijska SF priča, preveo Ljubomir Damjanović. Časopis "Znak sagite" br. 4, str. 536-66.

(103) Praizović, Ljiljana, "Isidor Mirković i njegov namerni poznanik", fantazijska i nadrealistička priča o Isidoru Mirkoviću i njegovoj ženi Melaniji u Beogradu, a naročito o događaju 24. maja 1990. godine "na potezu od Karađorđeve ulice pa do Kalemegdana". Časopis "Znak sagite" br. 4, str. 567-9.

(104) Maršal, Majkl, "Umiranje", SF priča o iščeznuću životinja ljudskom krivicom. Preveo Peđa S. Vuković. Časopis "Znak sagite" br. 4, str. 570-82.

- (105) Stefanović, Zoran M, "Šišmišova noć", kratka fantazijska priča u kojoj Betmen i Džoker kolegijalno razgovaraju u zatvorskoj ludnici. Džoker je samo posetilac, Betmen je taj koji je pod ključem i pije lekove... Časopis "Znak sagite" br. 4, str. 583.
- (106) Straub, Piter, "Nešto o smrti, nešto o vatri", preveo Goran Skrobonja, kratka fantazijska priča. Časopis "Znak sagite" br. 4, str. 584-6.
- (107) Oltvanji, Oto, "Džoni Neznamuprezime", kratka horor priča u vojvođanskom, novosadskom ambijentu, sasvim dobra za jednu epizodu "Zone sumraka". Govori o maloj staklenoj devojci sa vrlo oštrim potpeticama. Časopis "Znak sagite" br. 4, str. 587-91.
- (108) Garner, Alan, "Osećajte se slobodni", prevela Gordana Vukadinović, SF priča sa elementima fantazije. Časopis "Znak sagite" br. 4, str. 592-8.
- (109) Dragišić, Igor, "Tri minuta do neba", kratka futurska SF priča o okršaju telepata, vrlo snažno i kvalitetno napisana. Dobila nagradu SDNF kao najbolja srpska SF priča objavljena 1997. godine. Časopis "Znak sagite" br. 4, str. 599-602.
- (110) Karter, Anđela, "Snežno dete", preveo Ljubomir Damnjanović, vrlo kratka (oko 2 šlafne) bajkovita fantazijska priča. Časopis "Znak sagite" br. 4, str. 603.
- (111) Filipović, Dragan R, "Upis", zabavna fantazijska priča sa etno-temama iz Užica. Časopis "Znak sagite" br. 4, str. 604-13. Evo kako seoski policajac Lendo i levitacija dospevaju u isti pasus:
- Za rastanak, udri ludilo! Ista postava, ista priča.
 "Pogledaj", obratio se Lendo svom kolegi usred prskanja glava
 i nameštaja, "podigao sam kafanski sto snagom svojih misli."
 "Magarče, to si se ti spustio!"
- (112) Ferante, Entoni C, "Sem Rejmijev (sve) američki strah", članak o hororu, preveo Ivan Nešić. Časopis "Znak sagite" br. 4, str. 614-7.
- (113) Sterling, Brus, "Slipstrim", preveo Oto Oltvanji, članak o tom navodnom trendu. Sama ta reč bi značila "izmicanje strujama, tokovima", što bi sugerisalo nekakvu različitost, originalnost. Teško je shvatiti šta je Bobana Kneževića tada toliko privuklo "slipstrimu", jer, evo šta o toj navodnoj pojavi kaže Sterling (na str. 620):

Čini mi se da je suština slipstrima agresivan stav prema "stvarnosti". Ovo jeste neka vrsta fantastike, ali ne fantastike koja je "futuristička" ili "van oblasti koje poznajemo". Ove knjige nastoje da cepaju strukturu "svakodnevnog života".

Neke takve knjige, one koje najviše naginju "mejnstrimu", zapravo su nerealistične književne fikcije koje izbegavaju ili ignorišu konvencije SF-a kao žanra. Ali *hard-core* slipstrim sadrži jedinstvene mračne elemente. Prilično regularno ove priče nemaju mnogo smisla, a što je važnije, često nekako sugerišu da *ništa* što znamo nema "smisla", i možda čak i da *nikada ništa neće ni imati*.

Članak je iz 1989. godine, u momentu objavljivanja bio je star osam godina. Časopis "Znak sagite" br. 4, str. 618-22.

- (114) Detlou, Elen, intervju sa njom, voditelj Edvard Brajant, preveo Oto Oltvanji. To je zapravo razgovor dvoje SF urednika o njihovom zanatu, veoma informativan, vođen 1988. godine. Tu je i još jedna, sasvim izuzetna stvar: na str. 637 je fotokopija odgovora koji je srpski pisac Radmilo Anđelković dobio od te iste Elen Detlou za svoje dve priče ponuđene časopisu "Omni". Na pismu iz "Omnija" vidljiv je datum: 26. januar 1988. Prošle su godine, "Omni" više ne postoji. Časopis "Znak sagite" br. 4, str. 623-37.
- (115) Milovanović, Miodrag, "Kuda ide savremena naučna fantastika?", teorijski članak, na neki način oproštajni jer posle ovoga, koliko znamo, nije više pisao takve stvari. Ovo je dve godine ranije, februara 1995, bilo objavljeno u "Emitoru" br. 200, pa smo ovaj Mićin članak opširnije komentarisali u toj bibliografiji. Interesantno je, i trezveno, da se Mića za razliku od Bobana izjasnio da nijedan od tih tadašnjih novih pokreta i trendova nije "smrt naučne fantastike". Časopis "Znak sagite" br. 4, str. 638-42.
- (116) Spinrad, Norman, "Modaliteti apokalipse", preveo Aleksandar B. Nedeljković, prikaz tri romana uz obilje teorijskih razmišljanja. Zato je ovaj članak tako obiman, oko 22 šlafne. Časopis "Znak sagite" br. 4, str. 643-53.
- (117) Damjanović, Ljubomir, "Čovek u visokom dvorcu, ili kako nas je sačekao iza ugla", prikaz tog romana, 35 godina nakon što je objavljen. Časopis "Znak sagite" br. 4, str. 652-3.
- (118) Leskovšek, Žiga, "Sudar", nije naznačeno da je ovaj članak neko preveo sa slovenačkog. Prikaz istoimenog romana Dž. G. Balarda o manijacima koji

vole da se zgružuju u saobraćajnim nesrećama. Njima je to seks. Dakle, TRAS! je njihova stras (t). Po tom romanu je kasnije snimljen i film. Predlažemo, evo najzvaničnije :) alternativni naslov tog Balardovog romana a i filma: *TRAS! je njihova stras*. Glavni junaci su, dabome, ubedačeni: na štakama, protezama, ufačlovani... "Znak sagite" br. 4, str. 654-5.

(119) Šou, Dejvid Dž, "Igrarije sa glupim horor pitanjima", spisak deset najsmornijih i najglumpavijih pitanja koja narod postavlja profesionalnim horor piscima. Ekstra brzo treba bežati od pitanja "Hoćete li pročitati moj rukopis?" a najgroznije glupomorani predlog (koji ponekad dobijaju i SF pisci, a i glavnotokovski) glasi: "Imam strašnu ideju. (...) Ti napiši moju idejku, a novac ćemo da podelimo." Časopis "Znak sagite" br. 4, str. 656-8.

(120) Rezultati četvrtog, petog i šestog konkursa "Znak sagite". Urednik priznaje, u uvodnoj belešci na str. 659: "Prethodni broj časopisa 'Znak sagite' izašao je u septembru 1993. godine, dakle, pre skoro četiri godine". Jedno interesantno ime na četvrtom konkursu bila je Nataša Tučev, koja je, na sasvim drugom mestu, dala neobičan "svakodnevno-konverzacioni" prepev pesme Edgar Alan Poa "Anabel Li". U šestom ciklusu pominje se minijatura "Tačka preokreta" Ivana M. Cvetkovića, koja se plasirala na skromno 35. mesto od 54 učesnika koji su dobili poene (a još oko 40 njih nije dobilo nijedan poen). Na str. 663 je rang-lista ukupnog plasmana pisaca (na svih dotadašnjih šest konkursa; poeni su sabrani).

(121) Knežević, Boban, "Reč urednika (drugi put)". "Znak sagite" br. 4, str. 664.

(122) Nešić, Ivan, Reč urednika, str. 672 (a zapravo str. 2), časopis "Znak sagite" br. 5, april 1998. Dakle, baš kao što je poslednji *Monolit* prepustio na uređivanje Otou, tako je i poslednji časopis "Znak sagite" prepustio na uređivanje Nešiću. Hororistima. To i jeste logična završnica Bobanovih žanrovskih kolebanja. (Tako su Vizantinci prepustili jednom Srbinu da bude car Vizantije u danima neposredno uoči njenog neizbežnog pada i sloma.) Ali u oba slučaja je Boban ostao tehnički urednik i zapravo izdavač i vlasnik biznisa. Ovde saznajemo koji roman je bio predviđen za almanah *Monolit 10*: horor Iana MekDonalda *Nekrovil*. A to nije ono za šta su pretplatnici dali pare, oni su hteli ono što je bilo napisano na prvim knjigama te edicije, *Science Fiction* almanah, dakle oni bi tu bili prilično iznevereni.

(123) MekDonald, Ian, "Fragmenti analize jednog slučaja histerije", preveo Goran Skrobonja, "prvo pa hororično", naime već prva priča u ovom broju je horor, tek da se zna ko je preuzeo vlast. Časopis "Znak sagite" br. 5, str. 673-88.

(124) Stevanović, Tihomir, "Uzorak", dobra kratka horor priča sa jakim SF elementima. Neuspeli vojni biološki eksperiment strpan je u brod i poslat na južna mora sa ciljem da bude bačen tamo negde. Htelo se "Pljus!" Ali... Časopis "Znak sagite" br. 5, str. 689-2.

(125) Stil, Alen, "Dobar pacov", preveo Ljubomir Damnjanović, odlična SF priča o honorarnim zamorčićima. Časopis "Znak sagite" br. 5, str. 693-704.

(126) Bakić, Ilija, "Istinite laži o ratu svetova", parodija na taj roman H. Dž. Velsa. Na kraju reditelj Orson Vels kaže: "Izgleda da smo dosta zaplitali. Sad počinju godine raspleta." Časopis "Znak sagite" br. 5, str. 705-12.

- (127) MakHju, Morin F, "Linkolnov voz", preveo Vasa Ćurčin. Alternativno-istorijska SF priča u kojoj atentat na Abrahama Linkolna nije uspeo ali stvari zbog toga nisu postale bolje, naprotiv. Časopis "Znak sagite" br. 5, str. 713-9.
- (128) Knežević, Boban, "Diabologika", fantazijska priča o pogodbi sa đavolom. Časopis "Znak sagite" br. 5, str. 720-4.
- (129) Gajman, Nil, "Trollov most", preveo Oto Oltvanji, fantazijska priča sa jakim horor elementima. Časopis "Znak sagite" br. 5, str. 725-31.
- (130) Filipović, Dragan R, "Đuro", fantazijska priča u kojoj policajci Lendo Jasnmin i Ćefo Muharem biju jednoga uhapšenog koji im se podsmeva a i može da se podsmeva jer je natprirodno biće pa mu se bubrezi stalno regenerišu. Časopis "Znak sagite" br. 5, str. 732-6.
- (131) Brajt, Popi Z, "Njegova usta imaće ukus pelina", preveo Dejan Ognjanović. Horor priča usmerena ka erotici. Moglo bi se reći da je delimično proživljena tj. pisana iz iskustva, jer Popi Z. Brajt (engl. Poppy Z. Brite, omanja, punašna mlada žena, Amerikanka, poznata horor spisateljica) je u "Lokusu" saopštila da živi u nevenčanom trojnom braku sa dvojicom gejeva, a u ovoj priči se (na str. 737) prikazuje upravo ta vrsta života utroje, plus droga, plus nekrofilija. Tu su tegle u kojima u formaldehidu plivaju izvađene ljudske oči, tu su butne kosti pokradene iz grobova pa naparfimisane, to se erotski sviđa protagonistima ove priče. "Tamo dole, na mekanoj postelji od crva" (str. 743) njihov je idealni ambijent. Kao što rekosmo, ovaj časopis zaista nije bio namenjen srpskoj deci i omladini... Časopis "Znak sagite" br. 5, str. 737-43.
- (132) Lavkraft, H. F, "Gonič", preveo Dejan Ognjanović, horor priča iz 1922. godine. Časopis "Znak sagite" br. 5, str. 744-8.
- (133) Ognjanović, Dejan, "Nekrofilija nekad i sad", teorijski i istorijski članak o horor književnosti, sa obimnim fusnotama i sa posebno priloženom bibliografijom Lavkrafta. Ovaj Ognjanovićev tekst od blizu 40 šljafni ima mnoge karakteristike naučnog rada i već u ovom obliku, kako je objavljen, blizu je kvalitetu nekih magistarskih radova odbranih u prošlim decenijama u Jugoslaviji. Časopis "Znak sagite" br. 5, str. 749-64.
- (134) Šapiro, Mark, "Počinje rat sa bubama", članak o snimanju filma *Zvezdani vojnici* po motivima istoimenog Hajnlajnovog romana (engl. Starship Troopers) sa lažnom najavom da će u filmu biti i jake erotike. Ta najava bila je lažna, ali danas znamo da je napravljen odličan, vrhunski kvalitetan film. Časopis "Znak sagite" br. 5, str. 765-70.

- (135) Gingold, Majkl, "Japanski monstrum teroriše Njujork", preveo Ivan Nešić, članak o Godzili. Časopis "Znak sagite" br. 5, str. 771-2.
- (136) Spinrad, Norman, "Postmoderna fantastika", preveo Ljubomir Damnjanović, teorijski članak i prikaz pet knjiga. "Ruke su vam suviše kratke da biste boksovali s Bogom?" pita Norman Spinrad (na str. 781) svoje čitaoce, a onda im preporučuje da se okrenu komediji kao načinu povećavanja dohvata. Časopis "Znak sagite" br. 5, str. 773-81.
- (137) Tuten, Jozep, "Umetnici van vremena: Sanjulian", članak o tom španskom fantazi slikaru i ilustratoru, preveo Ivan Nešić. Ilustrovano sa četiri njegove slike od kojih je jedna preko cele stranice. To su fotorealistične medievalne idealizovane slike, to su dame u elegantnim dugim ogrtačima, oklopnici na konjima, sekire u vrlo mišićavim rukama heroja. Časopis "Znak sagite" br. 5, str. 782-5.
- (138) Bernštajn, Ebi, "U susret novom milenijumu", preveo Ivan Nešić, članak o TV seriji "Milenijum" koja je donekle povezana sa "Dosijeima Iks". Časopis "Znak sagite" br. 5, str. 786-90.
- (139) Sterling, Brus, "Nestabilne mreže", ovo je zapravo njegova biografija a zatim njegov članak o kompjuterima i književnosti. Preveo Vasa Ćurčin. Časopis "Znak sagite" br. 5, str. 791-6.
- (140) Nešić, Ivan, "Izlog stranih knjiga", prevedeni prikazi desetak knjiga horora i o hororu. (Plus, Simonsovog *Uspona Endimiona*). Časopis "Znak sagite" br. 5, str. 797-800.

(141) "Deset najboljih filmova sa vanzemaljskom tematikom po izboru magazina 'Ejlien'", preveo i priredio Ivan Nešić. Ovo je bogato ilustrovan i luksuzno (ali, crno-belo) štampan (ali, stranice ispadaju) prilog o SF filmovima. Od nas se traži da verujemo da lista dvadeset najboljih filmova (o vanzemaljcima) svih vremena treba da glasi ovako:

- (1) *Bliski susreti treće vrste*, 1977 (najbolji svih vremena),
- (2) *Ejlien* 1, 2, 3 i 4, dakle tetralogija;
- (3) *Mars napada* (ona jadna parodija iz 1996);
- (4) *Dan kada se Zemlja zaustavila*, 1951;
- (5) *Ratovi zvezda* od 1977 do danas, serija;
- (6) *Plan 9 iz svemira*, 1956, navodno iz razloga što je "šarmantna glupost" i "biserno glup";
- (7) *Kontakt*, 1997, po onom neuspelom, drvenom romanu Karla Segana;
- (8) *Rat svetova*, 1953, autentični klasik;
- (9) *Ljudi u crnom*, 1997;
- (10) *Dan nezavisnosti*, 1996.

Kao daljih deset navedeni su, samo najkraćim pominjanjem naslova:

- (11) *Zajednica (Communion)*;
- (12) *Vatra na nebu*;
- (13) *Čaura (Cocoon)*;
- (14) *2001 - odiseja u svemiru*, 1968;
- (15) *Invazija kradljivaca tela (bodisnečera)*;
- (16) *Predator*;
- (17) *Andromedin soj*;
- (18) *Pristizanje (The Arrival)*;
- (19) *Ambis (The Abyss)*; i,
- (20) *Zvezdane staze*, cela ta serija sa stotinama epizoda.

Da naglasimo, ovo nije lista najboljih generalno, nego samo najboljih o vanzemaljcima. "Znak sagite" br. 5, str. 801-7 (ali nije paginirano).

Ovom prilogu o filmovima, sto četrdeset prvom prilogu, pripala je tužna čast da bude i poslednji u bibliografiji zlosrećnog malotiražnog pretežno-horor časopisa "Znak sagite" koji je ipak mnogo učinio i za SF, pre nego što se ugasio.